

Шкроміда В.В.

Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника

**Облікові аспекти відображення фінансових потоків
підприємства**

Анотація. Розглянуто принципи формування фінансових потоків на підприємстві у процесі здійснення господарської діяльності і наведено особливості їх відображення в обліку та при складанні фінансової звітності.

Annotation. The principles of enterprise` financial flows forming in the process of economic activity realization are considered. Particular features of its representation in accounting and during the process of financial accounts are mentioned.

Ключові слова: фінансові потоки, бухгалтерський баланс, фінансова звітність, фінансово-майновий стан підприємства.

Вступ. В сучасних умовах підприємництва безперебійний процес виробництва та функціонування підприємства в цілому є не можливим без фінансової підтримки. Пошук резервів фінансових ресурсів, ефективне розміщення та оцінка їх потоків є важливим завданням зі сторони керівництва суб'єкта господарювання для реалізації поставлених виробничих програм та стратегічних напрямків розвитку.

Фінансові потоки підприємства є самостійним та за охопленням масштабним поняттям, що вимагає в процесі управління значної уваги, оскільки саме вони характеризують механізм циркуляції фінансових ресурсів в процесі відтворення та визначають ключові параметри фінансового стану суб'єкта господарювання.

Постійну увагу у напрямку вдосконалення аналізу і дослідження структурних змін у фінансових потоках та фінансово-майновому стані підприємства приділяють у своїх працях ряд вчених, а саме Крейніна М.Н., Ізмайлова О.В., Ковалев В.В., Мних Є.В., Сайфулин А.С., Шеремет А.Д. і ін., та ряд зарубіжних вчених – Бірман Г., Рішар Ж., Уотшем Т., Шмідт С. і ін. [1, 2]

Постановка завдання. Для одержання відповідної інформації про фінансові потоки необхідно виділити їх в складі об'єктів бухгалтерського обліку, визначити напрям документообороту облікових регістрів та розробити методику їх реєстрації, накопичення та обробки з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

У зв'язку з цим необхідно вивчити основні засади ведення обліку на підприємстві і формування даних про фінансові потоки з врахуванням їх властивостей та подальше відображення у фінансовій звітності.

Результати. Бухгалтерський фінансовий облік являється основним джерелом інформації про фінансово-майновий стан будь-якого суб'єкта господарювання та сторони його фінансової і економічної діяльності. Традиційно до облікових об'єктів відносяться активи, зобов'язання, власний і залучений капітал, витрати доходи та фінансові результати діяльності даного підприємства. Структура і кількість вказаних об'єктів чітко пов'язані з складом показників фінансової звітності, який, в свою чергу, залежить від інформаційних потреб її потенційних користувачів.

Поділ користувачів на внутрішніх і зовнішніх зумовлений принципом доступу до фінансової інформації підприємства і їх інтересів та класифікацією користувачів фінансової звітності в Україні.

До внутрішніх користувачів, в першу чергу, необхідно віднести правління та учасників (акціонерів) підприємства, тобто його власників. Їхні інтереси зосереджені у максимізації прибутку, зміцнення матеріально-технічної бази, покращення фінансово-майнового стану та забезпечення стабільного росту економічного потенціалу власного підприємства. Наступними внутрішніми користувачами є апарат управління (адміністрація підприємства), мета яких є забезпечення стабільного фінансового стану і стійкої фінансово-господарської діяльності, в результаті чого їх інтересують всі аспекти фінансового аналізу.

Зовнішніх користувачів умовно можна класифікувати на користувачів з прямим фінансовим інтересом, з непрямим і без фінансового інтересу. Це

залежить від поставленої мети, об'єкту конкретних інтересів груп користувачів, тобто важливості того чи іншого аспекту фінансово-господарської діяльності підприємства та доступу до обліково-аналітичної інформації.

Специфікою фінансової звітності є періодичність її складання і, відповідно, наявність конкретного періоду, протягом якого відображається інформація про об'єкти у вигляді її основних показників. Відповідно, в звітності зображена не вся інформація про зміни об'єктів в процесі господарювання, а тільки та її частина, яка показує кінцеві зміни між одною та другою звітними датами. В першу чергу це стосується бухгалтерського балансу підприємства, який своєрідно являється “фотографією фінансово-майнового стану підприємства у конкретний момент часу”. Також в інших звітних формах під розумінням кожного показника являється сукупність змін, що відбулися за конкретний період, які не завжди мають однаковий характер та значимість, можуть збільшуватись і одночасно зменшуватись, а також розподілятись за періодами в розрізі відомих частин умовності.

У зв'язку з цим важливим теоретичним моментом бухгалтерського обліку є включення в склад його об'єктів тих господарських процесів і складових їх операцій, які здійснюють зміни в майновому стані, джерелах, витратах, доходах і фінансових результатах роботи підприємства.

Вказана частина облікових об'єктів не може бути відображена в фінансовій звітності з певних причин. По-перше, фінансова звітність характеризується достатньо високим рівнем структуризації даних та не може і не повинна бути деталізована до рівня окремих господарських фактів. По-друге, господарська операція являється специфічним об'єктом, який з двосторонньою і динамічною природою відображає процес зміни як мінімум в двох облікових об'єктах і досить важко описується конкретним синтетичним показником. Саме господарські процеси в розрізі окремих операцій є основними об'єктами облікової реєстрації і записуються формальними засобами бухгалтерського обліку. Виключити їх із складу облікових об'єктів було б неправильно, оскільки кожна господарська операція являє собою не

тільки кількісні зміни в окремих активах, пасивах, витратах і доходах, але й несе економічний зміст ціле напрямлених дій або результатів вказаних подій.

Таким чином, об'єкти обліку умовно можна поділити на дві основні групи. Об'єкти першої групи входять в склад показників фінансової звітності, які характеризують величину і склад активів, зобов'язань, капіталу, витрат, доходів, надходжень і видатків грошових засобів на звітну дату (за звітний період). Другою групою є група об'єктів, яка може бути визначена в розрізі змін і переливань в об'єктах першої групи в процесі кругообігу засобів господарювання. Дані об'єкти не входять самостійно у фінансові звіти, проте вони визначають динаміку їх даних.

На нашу думку, в загальному розумінні фінансовим потоком являється цільове направлення і рух фінансових ресурсів господарського суб'єкта.

Оскільки фінансові ресурси є в певній мірі абстрактним поняттям, а бухгалтерський облік традиційно оперує з більш конкретними і чітко визначеними об'єктами, ми вважаємо за необхідне розгляд трактування фінансових ресурсів в обліковому контексті. Для цього важливо виділити окремі принципові моменти.

Фінансові ресурси господарських суб'єктів формуються в процесі розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту та відображають різноманітні надходження в їх операційну, фінансову і інвестиційну діяльність. Дані надходження можуть мати різні форми, характер і організаційно-правові умови формування. На нашу думку, їх можна умовно поділити на надходження із зовнішніх джерел (різні вклади, заборгованості та ін.) і надходження, які відбуваються в результаті здійснення оборотів господарських засобів в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Фінансові ресурси забезпечують процеси простого і розширеного відтворення, тобто фінансують діяльність господарського суб'єкта незалежно від прибутковості його діяльності і, відповідно, можливостей розширення матеріально-технічної бази.

Фінансові ресурси можуть мати грошову і не грошову форму, і відповідно володіти здатністю мобілізації і іммобілізації. Важливо відмітити, що умовою їх виникнення логічно вважати грошове вираження (а не грошову форму) дольових часток учасників процесу відтворення у виготовленому продукті. Наприклад, надходження виручки від реалізації і визнання доходу в обліку може бути і не пов'язане з рухом грошових засобів (наприклад, взаємозалік заборгованості, здійснення бартерних операцій і ін.). Надходження у вигляді внесків до статутного капіталу також може мати не грошову форму. Тому прихід грошових засобів не є безумовною ознакою виникнення фінансових ресурсів, а являється можливістю його вираження у грошовій формі.

Таким чином, фінансові ресурси втілюються у визначену матеріально-предметну форму, яка постійно міняється і переходить з одного стану в другий. Спільним для цієї форми є те, що вона або вже втілює в собі економічні вигоди (активи), або буде їх втілювати у майбутньому (витрати як потенційні активи). Окрім того, якщо фінансові ресурси використовуються на погашення певних зобов'язань, то вони також можуть в певній мірі вважатися носієм економічних вигод, оскільки зменшують майбутні витрати інших наявних у підприємства засобів (наприклад, одержаний дохід виражається у вигляді зменшення зобов'язань на основі отриманих авансів). Перелічені форми можна вважати свого роду напрямками вкладення фінансових ресурсів підприємства.

Відповідно джерелами формування ресурсів вважаємо те, що фінансує напрямки вкладення наявних засобів (форми існування фінансових ресурсів). Сюди відносимо власний капітал (за мінусом прибутку звітного періоду), всі види зобов'язань і доходи підприємства.

Бухгалтерський баланс не може дати повного відображення про фінансові ресурси підприємства, оскільки необхідно враховувати, що сам баланс має певні особливості та протиріччя.

Умовність бухгалтерського балансу. Як відомо, баланс складається на певний момент часу, іншими словами формується “фотографія” між двома конкретними датами, на основі якої спостерігаються зміни, а не рух активів та

капіталу, тобто видно статику замість динаміки. Це означає, що ми маємо детальну інформацію про залишки на рахунках бухгалтерського обліку, а про обороти, які відбулися по даних рахунках, інформація “втрачається”.

Виходячи з цього, висновки про фінансово-майновий стан підприємства на основі аналізу балансу за звітний період можуть бути тільки поверхневими, оскільки надто великий звітний період (півріччя, рік), і до уваги приймається тільки початкова та кінцева дата. Отже, аналіз не охоплює фінансово-економічний стан підприємства між цими датами, оскільки інформації як такої у звітному балансі не існує.

Специфічність бухгалтерського балансу. Будь-яка господарська операція в бухгалтерському обліку оформляється кореспонденцією рахунків (проводкою), потім формуванням дебетових і кредитових оборотів, та в результаті – активу і пасиву. Відбувається процес відокремлення форми від змісту, тобто наявних активів від джерел їх утворення (капіталу). Доступними є активи – їх склад, структура та розміщення. Щодо пасивів підприємства проблематичним є питання власного і позичкового капіталу та де вони знаходяться.

Обмеженість балансу. Дані бухгалтерського балансу характеризують фактичний фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта в певний момент часу. Проте у проведенні оцінки стану справ на підприємстві і його майнової незалежності важливим є поділ на власне і позикове майно у розрізі їх різновидності. Тобто в активі відображається тільки перелік оборотних і необоротних засобів, проте щоб прив'язати відповідний вид майна з конкретним джерелом фінансування є неможливим.

Звідси випливає, що певний вид активів не пов'язаний з конкретним видом капіталу, тому бухгалтерський баланс односторонньо інформує своїх користувачів про фінансово-економічний стан підприємства.

Умовність підсумку (валюти) балансу. З балансу неможливо прослідкувати із-за яких чинників відбулися зміни у валюті балансу. Для їх визначення необхідне залучення додаткової (нетрадиційної) інформації або

застосування передбачених для цього конкретних прийомів фінансового аналізу.

Висновки. З вищенаведеного ми бачимо, що бухгалтерський баланс є специфічний, умовний та, на нашу думку, потребує належного опрацювання складності та недоступності, яке призведе до спрощення у визначенні оцінки наявних фінансових ресурсів підприємства, складу і структури їх розміщення та джерел формування, а також виявлення напрямків руху фінансових потоків. Для цього ми вважаємо потрібна, перш за все, певна реструктуризація статей балансу, яка б відповідала вимогам і завданням, що ставляться до проведення такого роду аналітичних процедур. По-перше, як уже зазначалося, бухгалтерський баланс по своїй природі є статичний, а фінансові ресурси знаходяться в постійному русі, тому для характеристики процесу їх формування і розміщення необхідно досліджувати зміни в структурі балансових об'єктів. По-друге, в баланс не включаються доходи і витрати, які розглядаються, відповідно, як джерела і форми розміщення фінансових ресурсів. Якщо доповнити класичний бухгалтерський баланс витратами (в активі) і доходами (в пасиві), то в його правій частині будуть зображені всі джерела, які забезпечують надходження фінансових ресурсів у підприємство, а в лівій – та форма розміщення, в яку вони втілені в даний момент часу. Валюта такого роду балансу буде показувати загальну величину одержаних і, відповідно, вкладених фінансових ресурсів даного підприємства на конкретний момент часу. Даний показник можна визначати як фінансовий потенціал підприємства і застосовувати в аналітичних цілях.

Література

1. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
2. Ришар Ж. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия / Пер. С франц. / Под ред. Л.П. Белых. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 375 с.